

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Департамент соціального захисту населення Сумської міської ради
Сумський обласний центр соціальних служб
Громадська організація «Ліга сучасних жінок»
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
кафедра педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту
Київський університет імені Бориса Грінченка
кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи
Черкаський державний технологічний університет
кафедра соціального забезпечення
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
кафедра освітнього менеджменту, артменеджменту і соціальної роботи
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
Криворізький державний педагогічний університет
кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки

**СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА
СІМ'Ї ТА ДИТИНИ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ ГРОМАДИ**

*Матеріали
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції
10 червня 2025 року*

Суми

УДК 364.62-053.2/.5:316.354(477)
С69

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка
(протокол № 12 від 23.06.2025 р.)*

Редакційна колегія:

- І. М. Іонова* – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А. С. Макаренка;
Н. О. Максимовська – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А. С. Макаренка;
А.Б.Трофименко – лаборант кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А. С. Макаренка.

С69 Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (10 червня 2025 року, м. Суми). Суми: СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2025. 224 с.

Збірник містить матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади».

У збірнику розглядаються технології соціально-педагогічної, психологічної, корекційної та соціокультурної підтримки сім'ї і дитини у вітчизняному та зарубіжному контексті; партнерство державних та громадських організацій у сфері надання соціальних послуг сім'ї та дитині; гендерний підхід як засіб оптимізації соціальної підтримки і соціально-правового захисту сім'ї та дитини; підготовка фахівців соціальної та соціокультурної сфери до соціальної підтримки сім'ї та дитини.

УДК 364.62-053.2/.5:316.354(477)

© Колектив авторів, 2025

© СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2025

Ілля ЛИСОКОНЬ,
*доктор філософії з освітніх, педагогічних
наук, старший викладач кафедри
соціальної педагогіки і соціальної роботи,
Криворізький державний педагогічний університет*

ПАРТНЕРСТВО ШКОЛИ, СІМ'Ї ТА ГРОМАДИ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

У сучасних умовах трансформації та невизначеності в українському суспільстві зростає значення взаємодії між різними соціальними інституціями, зокрема між школою, сім'єю та громадою. Ефективне партнерство цих трьох складових є запорукою повноцінного розвитку особистості дитини, формування її активності, соціальної зрілості, моральних якостей, а також успішної соціалізації. Ця взаємодія слугує основою для формування сприятливого середовища, що сприяє не лише здобуттю освіти, але й гармонійному розвитку, вихованню та становленню дитини як громадянина.

Загалом соціально-педагогічна робота, як інтегративна діяльність, охоплює широкий спектр завдань, спрямованих на підтримку дитини в здебільшого в процесі здобуття освіти, забезпечення її комфорту, адаптації до середовища, профілактику девіантної поведінки. На нашу думку вона має ґрунтуватись гуманізму, індивідуального підходу, людиноцентризму, науковості, системності та партнерства. За таких умов взаємодія закладу освіти, сім'ї та громади буде відігравати ключову роль у задоволенні соціальних потреб дитини, досягненні цілей її соціального виховання та формуванні соціально активної особистості.

Проблематику соціальної роботи в громаді активно досліджують такі науковці як Василюк Т. [7], Гордєєва Т. [1], Іващенко К. [6], Кравченко О. [2], Семигіна Т. [4], Слосанська Г. [5] та інші.

В контексті цього дослідження варто зупинити увагу на рівнях соціальної роботи запропонованих Т. Семигіною:

- індивідуальний (врахування психофізичних, вікових, індивідуальних особливостей людини);
- соціальні мікросистеми (соціальні інститути, які оточують людину);
- мезосистеми (взаємодія різних соціальних мікросистем, зокрема на рівні громади);
- макросистеми (соціальна, освітня, гуманітарна, соціокультурна політика).

Сім'я є первинною інституцією соціалізації дитини. Саме в родинному колі дитина отримує початкові уявлення про моральні цінності, моделі поведінки, норми взаємодії. Надалі цей процес підхоплює заклад освіти. В ньому проходить систематизація знань, формування загальних та соціальних компетентностей. Співпраця між цими двома соціальними інститутами має бути побудована на принципах довіри, взаєморозуміння, поваги до ролі кожного учасника процесу та взаємної відповідальності. Окремо зауважимо,

що нині присутня тенденція перекладання відповідальності за процес виховання дитини між цими двома інститутами. Хоча їх взаємодія дозволяє враховувати індивідуальні особливості дітей, знижувати рівень конфліктності, сприяти більш повному розкриттю потенціалу дитини та створенню сприятливого мікроклімату в освітньому середовищі школи. На нашу думку форми партнерства між школою і сім'єю можуть бути різноманітними: анкетування, батьківські збори, воркшопи, групова робота, індивідуальні консультації, майстер-класи, спільні виховні заходи, тренінги тощо.

Не менш важливою є взаємодія закладу освіти та громади. В сучасних умовах децентралізації громади є ресурсними центрами, які здатні всебічно сприяти пошуку нових кроссекторальних зв'язків та залучати необхідні ресурси задля власного розвитку. Суб'єктами громади, які можуть виступати партнерами школи у створенні умов для всебічного розвитку учнів є: бізнес-сектор, благодійні фонди, громадські об'єднання, заклади позашкільної освіти, заклади та установи культури, органи місцевого самоврядування, представництва (філії) міжнародних організацій, релігійні організації, спортивні школи тощо. Так, наприклад, проведення спільних із закладами культури заходів культурно-мистецького спрямування реалізується ідея естетичного, соціального виховання та формується у дітей відчуття приналежності до громади, відповідальності.

Окрім того важливим питанням є впровадження освітніх компонентів у шкільну програму із громадянської освіти, розробка соціально-педагогічних програм профілактики делінквентної поведінки, булінгу або домашнього насилля. В цьому контексті є цікавою концепція «Школа як осередок громади», яка передбачає залучення та раціональне використання всіх можливих ресурсів для розвитку освітнього ландшафту із залученням учнів до соціально-громадського життя громади.

Не можна оминати увагою співпраця з поліцейським офіцером громади або офіцером освітньої безпеки. З 2024 р. в Україні стартувала пілотна ініціатива щодо запровадження в 1000 шкіл офіцерів служби освітньої безпеки, які закріплюються за закладом освіти для забезпечення пропускнуго режиму, недопущення продажу алкоголю і тютюну неповнолітнім на прилеглий до школи території, організації евакуації, посилення пожежної безпеки, проведення профілактичних заходів та реагування на випадки булінгу [3].

У контексті соціально-педагогічної роботи важливо залучати громаду до вирішення проблем здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Соціальні сервіси та неурядові організації можуть надавати необхідну допомогу у забезпеченні соціального захисту та супроводу дитини. Зокрема, досвід кроссекторальної взаємодії між закладом освіти, службою у справах дітей, центрами соціальних служб та іншими організаціями показує ефективність комплексного підходу до вирішення соціальних проблем.

Вважаємо, що задля реалізації ефективного партнерства між школою, сім'єю та громадою в контексті вирішення соціальних проблем дитини варто

створити єдиний підхід до координації та співпраці. На нашу думку до форм такого партнерства можна віднести організацію консультаційних центрів при закладах освіти або культури та створення міжвідомчих робочих груп. Головною умовою ефективного партнерства є забезпечення рівної відповідальності всіх суб'єктів, а також їх відкритість.

На підставі вище викладеного можемо зробити висновок, що партнерство школи, сім'ї та громади є не просто формою взаємодії, а необхідною умовою задля успішної соціалізації дитини, її гармонійного розвитку та формування активної громадянської позиції. Соціально-педагогічна робота має бути спрямована на створення сталих і ефективних кроссекторальних зв'язків між усіма учасниками освітнього процесу й іншими зацікавленими сторонами. Тільки за умов спільної відповідальності та взаємної підтримки можна досягти відповідних результатів задля подолання проблем дитини на рівні громади.

Список використаних джерел

1. Гордєєва Т., Лазарева А. Соціальна робота в громаді з учасниками бойових дій, що були нещодавно демобілізовані. Науково-теоретичний альманах Грані. 2023. № 26(3). С. 69-73. DOI: <https://doi.org/10.15421/172350>
2. Кравченко О. Міжсекторальна співпраця в організації інклюзивного навчання на рівні громади. Інноватика у вихованні. 2022. Вип. 16. С. 61-81.
3. Посилення безпеки в школах: як працюють офіцери безпеки. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/news/posylennia-bezpeky-v-shkolakh-iaк-pratsiuiut-ofitsery-bezpeky>
4. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
5. Слованська Г. Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи: монографія. Тернопіль, 2018. 382 с.
6. Технології соціальної роботи за місцем проживання : навч. посібник / уклад. Іващенко К., Коцур І. 2-ге вид., оновл. Умань, 2016. 114 с.
7. Vasyliuk T., Lysokon I. Social Support for Families as a Case Management Technology. ScientificWorldJournal. Issue 27. Part 3. Pp. 35-41. DOI: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2024-27-03>

Віталій ЛИШЕНКО

*начальник відділу методичного забезпечення соціальної роботи
Сумський обласний центр соціальних служб,
здобувач ОНС «Доктор філософії»,
Сумський національний аграрний університет*

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

У сучасних умовах соціально-економічних трансформацій, зростання рівня вразливості населення та загострення соціальних проблем питання якості надання соціальних послуг набуває особливої значущості. Ефективна